

© Семененко А.І.

УДК: 378.147.227

Семененко А.І.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ МЕТОДИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ПОГЛИБЛЕННЯ КЛІНІЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВУЗІВ

Резюме. Сучасні педагогічні методи сприяють навчальному процесу, поглиблюють клінічне мислення у студентів медичних вузів. На сьогодні найбільш часто використовуються: метод ситуаційного аналізу, що полягає в аналізі конкретних ситуацій, метод ситуаційного навчання - метод кейсів, метод навчальної дискусії та інші. Лише завдяки впровадженню та активному застосуванню вищезгаданих педагогічних методик можливе динамічне поглиблення клінічного мислення студента-медика.

Ключові слова: клінічне мислення, студент, педагогічна методика.

На сьогодні проблема освіти об'єктивно висувається на перший план серед багатьох інших проблем людства. Постійне реформування освіти в руслі сучасних наукових тенденцій ставить перед вищою школою та її педагогами динамічно нові задачі з підготовки молодих фахівців-спеціалістів, що має ґрунтуватися на досягненнях української психолого-педагогічної школи. Динамічність суспільного розвитку припускає, що професійна діяльність людини не визначена на весь період її кар'єри і передбачає необхідність безперервної освіти, процесу постійного підвищення своєї компетентності, яка, на думку багатьох учених, повинна базуватися на розвитку інтеграційних та аналітичних здібностей людини. Вкрай важливими та актуальними є здатності синтезувати і здійснювати нововведення контекстуального характеру, поповнювати свої знання протягом всього активного життя і адаптуватися до швидких змін у соціальній сфері. Актуальність розвитку даних якостей продиктована особливостями сучасної динаміки суспільного розвитку [Марушкевич, 2005; Амиров, 2014].

Мета - проаналізувати сучасні напрямки педагогічних методів, що впливають на поглиблення клінічного мислення у студентів медичних вузів

Навчальний процес в університеті (Закон України "Про вищу освіту") базується на: навчальних заняттях, самостійній роботі, практичній підготовці, модульному контролі. Основними видами навчальних занять у вищих навчальних закладах є: лекція, лабораторна та практична робота, семінарське, індивідуальне заняття.

Основна задача навчання як соціального інституту полягає в забезпеченні психолого-педагогічних умов, що дозволяють перетворювати громадську свідомість в індивідуальну. Для традиційної педагогіки характерний пріоритет учителя над учнем. Це педагогіка формалізму, яка страждає процентоманією і парадністю. Мета освітньо-виховної діяльності в контексті авторитарної педагогіки визначається пануванням дидактичних установок, а не особистості, коли головним завданням викладача є формування знань, умінь і навичок, а не системи переконань і відносин. Освітні установи трактуються в традиційній педагогіці з точки зору "культури корисності", яка протистоїть культурі гідності. Основою

є технократичний підхід до людини та її навчання. У результаті - взаємне відчуження викладачів і студентів. При цьому цілком закономірно, що в студентів розвиваються переважання пасивності над активністю, невротизація і психопатизація [Марушкевич, 2005; Фіцула, 2005].

Серед різноманітних моделей, які активізують та поглиблюють навчальний процес, одними із найбільш часто застосовуваних є: метод ситуаційного аналізу, що включає аналіз конкретних ситуацій (ситуаційні задачі, ситуаційні вправи), метод ситуаційного навчання - метод кейсів, метод навчальної дискусії, метод програмування ролей, ігрове проектування [Амиров, 2014]. Дані методики постійно використовуються в навчальному процесі кафедри хірургії №1 курс анестезіології Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова, що, на нашу думку, сприяє більш ефективному розвитку клінічного мислення, умінню висловлювати та відстоювати свою точку зору, оперативно проводити інформаційний пошук та робити правильні обґрунтовані висновки.

Одним із невід'ємних та обов'язкових засобів поглиблення та удосконалення клінічного мислення, без якого неможливий навчальний процес, є удосконалення технічного обслуговування лекційних аудиторій та аудиторій для практичних занять. Постійно має використовуватись читання лекційного курсу з застосуванням мультимедійних технологій, завдяки чому збільшується інформаційна спроможність студента за рахунок зорового сприйняття. За словами одного з засновників педагогічної науки Я. А. Коменського [Єгорова, 2009], наочність є "золотим правилом" дидактики, відповідно до якого в навчанні необхідно використовувати всі органи чуття людини. Вчений підкреслював, що "якщо ми маємо на меті насаджувати в студентах істинні та достовірні знання, то ми загалом повинні прагнути навчати всьому за допомогою власних спостережень і чуттєвої наглядності", що є особливо доречним для майбутніх лікарів. Мультимедійна презентація з використанням відео актуальних клінічних випадків дозволяє студентам краще сприймати та обдумувати викладену інформацію з наступним аналізом. Наочність мультимедійного викладення інформації дозволяє сприймати та уявля-

ти поданий матеріал, завдяки чому в студента формується цілісна картина тієї чи іншої нозології. Принцип наочності забезпечує в учбовому процесі медичних вузів зв'язок між науковою теорією та клінічною дійсністю та є одним з основних елементів педагогічної практики, що використовується у Вінницькому медичному університеті імені М.І. Пирогова з метою покращення сприйняття та поглиблення клінічного мислення студентів.

Відомий український дослідник С. У. Гончаренко зазначає, що особливо важливим для навчання у вищій школі є максимальний розвиток умінь студентів самостійно застосовувати основні принципи й закони в практичній діяльності людини та бачити дію цих принципів у нових відкриттях і досягненнях техніки [Гончаренко, 2003]. Самостійна робота є метою системи розвиваючого навчання, оскільки слугує ознакою сформованості суб'єкта. Вирішення цього питання може бути знайденим у посиленні внутрішньої мотивації студентів щодо власної самостійної роботи. Тобто вже на молодших курсах навчання пріоритетними напрямками самостійної роботи повинні бути ті типи завдань, основним напрямком яких є закріплення отриманих теоретичних знань та їх практичне застосування при виконанні навчальних завдань на клінічних базах університету. Самостійна робота студента неможлива без розкриття суб'єктних цінностей і смислів [Гончаренко, 2008]. Розвиток нової економіки, в якій основним ресурсом стає мобільний і висококваліфікований людський капітал, вимагає досягнення нової якості масової освіти, котра відповідатиме вимогам нової системи суспільних відносин і цінностей, вимогам нової економіки. Як головний результат освіти, розглядається готовність і здатність молодих людей, які закінчують вищий навчальний заклад, нести особисту відповідальність як за власне благополуччя, так і за благополуччя суспільства.

Однією з умов досягнення успіху в навчальній діяльності є активність студентів, в основі якої лежить змістовна мотивація, спрямована на участь у навчально-пізнавальній діяльності. Свідомість у навчанні - це розуміння необхідності сприйняття, засвоєння та застосування знань в певному обсязі, з певним ступенем глибини [Гончаренко, 2008]. Принцип свідомості органічно пов'язаний з активністю, ініціативністю та самостійністю студентів.

Перспективною технологією розвитку та поглиблення клінічного мислення є методика навчальної дискусії. Дискусією нерідко називають обговорення-суперечку, зіткнення точок зору, позицій, підходів і т.д. Головними рисами навчальної дискусії є те, що вона являє собою цілеспрямований і впорядкований обмін судженнями, думками в групі заради пошуку істини, причому кожен з присутніх по-своєму бере участь в організації цього обміну ідеями.

Зокрема, цікаво проходять дискусії, у котрих одна частина студентів відстоює медикаментозні методи лікування захворювання, наприклад, ішемічної хвороби

серця, а інша доводить переваги хірургічних втручань при цих станах, наприклад, стентування коронарних судин та аорто-коронарне шунтування. Педагоги, орієнтовані на розвиток творчого мислення, рекомендують будувати навчальну дискусію так, щоб давати студентам можливість самим приймати рішення, самим аналізувати різні ідеї та підходи, будувати дії у відповідності зі своїми рішеннями. Навчальна гра в медичній освіті повинна стати тим інтегральним методом навчання і контролю, який в умовах наближених до реальних, об'єктивно виявить здатність учня до реальної конкретної професійної діяльності.

Розвитку клінічного мислення сприяють активні технології, серед яких провідне місце займає аналіз ситуацій - один із найбільш ефективних і поширених методів організації активної пізнавальної діяльності студентів [Марушкевич, 2005]. Даний метод показав свою ефективність у навчанні та розвитку клінічного мислення у студентів Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова. Зустрічаючись із конкретною ситуацією, студент повинен визначити: чи є в ній проблема, у чому вона полягає, визначити своє ставлення до ситуації, запропонувати варіанти вирішення проблеми. Робота в групі з аналізу ситуації дозволяє студентам не тільки краще засвоїти матеріал, але й розглядати різноманітні можливості та підходи до вирішення тієї чи іншої практичної задачі або проблеми. Технології аналізу ситуацій сприяють розвитку аналітичних здібностей та критичного мислення, а також більш усвідомленому поєднанню теоретичних знань з практикою, формувати здібність оцінювати альтернативні варіанти в умовах невизначеності, точно виражати свою точку зору й аргументувати її, формувати алгоритми вирішення комплексних завдань, що має важливе значення для практичної діяльності майбутнього фахівця.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. Педагогічні методи навчання студентів у медичних вузах повинні бути спрямовані на постійний розвиток клінічного мислення.

2. Під час навчання необхідно приділяти увагу психолого-педагогічним основам навчання, формувати навчальну діяльність студентів, системний, комплексний підходи щодо розвитку особистості.

3. Пріоритетним у навчанні студентів вищих навчальних медичних закладів повинно бути вміння знаходити педагогічний підхід з метою покращення викладення матеріалу, що в майбутньому поглибить теоретичні та практичні знання студента.

Потрібен постійний пошук нових методик викладання та вдосконалення уже існуючих, адже вагомий ефект педагогічної діяльності досягається в поєднанні доповнюючих один одного методів, що в сумі є цілісною педагогічною системою.

Список літератури

- Амиров А. Ф. Система професійної соціалізації студентів в вищій школі / А.Ф. Амиров, Л.А. Амирова // Педагогіка. - 2014. - №7. - С. 44-48.
- Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям / Гончаренко С. У. - Київ-Вінниця : ДОВ "Вінниця", 2008. - 278 с.
- Егорова В. В. Інноваційні педагогічні технології в сучасному навчально-виховному процесі ВНЗ / В. В. Егорова // Наукові записки [Текст] / [заг. редкол. : Брюховецький В. С. (відп. ред.) та ін.]. ? К. : НАУКМА, 1998 ? Т. 97: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота / [редкол. : Гірик А. М. (голов. ред.) та ін.]. ? 2009. С. 28?31.
- Марушкевич А. А. Педагогіка вищої школи. Теорія виховання (Цикл лекцій): навч. посібник / Марушкевич А. А. - К.: ВВП "Компас", 2005. - 107 с.
- Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посібн. / [С. У. Гончаренко, П. М. Олійник, В. К. Федорченко та ін.]; за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. - К. : Вища школа, 2003. - 323 с.
- Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу в 2005-2006 н.р. у всіх вищих навчальних закладах України Ш-IV рівнів акредитації / Наказ МОН України від 30.12.2005 р., № 774.
- Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи / Фіцула М. М. - [2-ге вид., доп.]. - К.: Вид. центр "Академія", 2010. - 456 с.

Семененко А.І.

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА УГЛУБЛЕНИЕ КЛИНИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКИХ ВУЗОВ

Резюме. *Современные педагогические методы, способствуют учебному процессу, углубляют клиническое мышление у студентов медицинских вузов. На сегодня наиболее часто используются: метод ситуационного анализа, заключается в анализе конкретных ситуаций, метод ситуационного обучения - метод кейсов, метод учебной дискуссии и другие. Только благодаря внедрению и активному применению вышеназванных педагогических методик возможно динамическое углубления клинического мышлению студента-медика.*

Ключевые слова: *клиническое мышление, студент, педагогическая методика.*

Семененко А.І.

MODERN TEACHING METHODS WHICH AFFECT ON DEEPENING CLINICAL THINKING IN MEDICAL STUDENTS

Summary. *Modern educational methods contribute to the educational process, make deeper clinical thinking in medical students. Today the most commonly used: the method of situational analysis that consists in analysis of specific situations, situational teaching method - a method of cases, method of learning discussion and others. Only through the introduction and the active application of above-indicated pedagogical methods can deepen a dynamic clinical thinking in medical student.*

Key words: *clinical thinking, student, pedagogical method.*

Рецензент - д.мед.н., проф. Саволюк С.І.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2015 р.

Семененко Андрій Ігорович - к.мед.н., доц. кафедри хірургії №1, курсу анестезіології Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; +38 097 354-16-64